

בבא קמא צח, ב

רפה

רפד

חידושי הראב"ד

חייב, דכגראמ דג
 ליה אפילו בהכי, ו
 דרי מאיר סבר ל
 אורחא איכא למינ
 דגרמי, ואין הלכו
 לממוק, וכן לענין
 חברו ושאר שמעת
 דגרמי, ואפילו כש
 ממוק, משום דחר
 לא סבירא לן¹²⁸,
 ואפילו בדבר שעי
 גם את הטוב נקב
 אי נמי דינא
 ואינו מוזיק בידים
 הידוע לו, אבל זו
 בממוק הידוע לו,
 לידי חסרון ממ
 באחריותו, וכגון
 וכגון משביע עד
 ממוק בכבישת עדו
 אוכל חמץ של ה
 לאו ממונא הוא ע
 אומן קונה בש
 דארעתיא דנפשיה
 ליה, וההיא שעת
 אי נמי אומן קון
 שכר¹³¹.

אמרינן¹¹⁷ גרמא בניזקין פטור. ויש לומר
 דגרמא בנוקין שהוא פטור בנוקי ממוק¹¹⁸ הוא,
 כגון אשר ונעורת פשתן שלו, אבל כל נוקי
 גופו כין שהוא נזק בידים בין שהוא מוזיק
 בדבורו, כגון מסור¹¹⁹ וכגון מראה דינר
 לשולחני ונמצא רע¹²⁰, ואפילו במחשבתו כגון
 מחיצת הכרס שנפרצה ונתיאש ממנה ולא גדרה
 אחר שהתרו בו ג'¹²¹ פעמים¹²², מוזיק הוא
 במחשבתו ובכונתו וחייב, ורבה דלא דאין דינא
 דגרמי לא סבירא ליה כר' מאיר [דראין].
 כדאיאת לקמן.
 מיהו קשיא ליה כיון דרי מאיר בשיטתיה
 דר' שמעון קאי בדנא דגרמי, הא דאמרינן
 בפרק מרובה¹²³ דר' מאיר סבר לה כר' יעקב
 דאמר אף משנגמר דינו והחזירו שומר לבעלים
 (חייב) מוחזר וסבר לה כר' שמעון דאמר דבר
 הגורם לממוק כממוק דמי, למה ליה למימר
 וסבר לה כר' שמעון, הא שמעינן ליה¹²⁴ דאמר
 הכי¹²⁵, וצריך לפנים, ואיכא למימר דר' שמעון
 עדיפא מדר' מאיר¹²⁶, דהא לר' מאיר לית ליה
 למיקם ברינא אלא בהדי מוזיק דאוקיה בדבוריה
 או ככונתו, והא דר' שמעון צריך למיקם ליה
 ברינא בהדי גנב, משום דגובר קאי בהדיה
 בדינא משום אחריות דקדשים, ואפשר דר'
 מאיר לית ליה כולי האי, דמצוי [למימר ליה]
 גנב לבעלים אכתי לא מיתייב[נת] לשלומי עד
 דתבע ליה גובר מינך, ודילמא לא תיבעי¹²⁷
 לך, ובכי האי גונא לית ליה לר' מאיר דגרמא

126 בשטמ"ק נוסף כ
 כגראמ דשמא קו
 למימר דילמא מי
 בהא, והנך גרמי:
 127 צ"ל תבע. (ובשט
 128 ככתיב: לך.
 129 צ"ל דגורם.
 130 לקמן קה, ב. ועי
 131 עי' רשכ"א.

117 לעיל נה סו"כ.
 118 בשטמ"ק: מסור.
 119 לקמן קיז, א. (לעיל סב, א).
 120 לקמן צט, ב.
 121 בשטמ"ק: שני.
 122 לקמן ק ריש ע"ב. ועי' תוס' שם ד"ה אומר.
 123 לעיל צא, ב.
 124 בשטמ"ק: לדדיה.
 125 וכה"ק תוס' שם ד"ה וסבר, עיי"ש מה שתדצו.

שטר על פי עדים אע"פ שהם אינם מכירים,
 ומה לי אם ראו החתימות, או לא (י'ראו).
 ואי קשיא לך אע"ג דלא ידעינן יהא נאמן
 זה בשבועה, שהרי עשו תקנת [נגזל] באשו¹¹²,
 ואפילו באש דממילא וכל שכן בשורף. ואיכא
 למימר כיון דגרמא הוא [ולאו ממוק הוא], לא
 עבדי בה תקנתא, שהרי במסור כעיא ולא
 איפשיטא משום דגרמא הוא, והאי נמי גרמא
 הוא [הואיל] ואינו גוף ממוק.
 אלא תהא כמאמינו. שהשורף עצמו מאמין
 בו, כי אמת היה השטר, ואפילו הכי פטור.
 והחתימות יכולות להתקיים בב"ד.
 הא דר' ש' דסבירא ליה דבר הגורם לממוק
 כממוק דמי איתא בפ' מרובה¹¹³ ובפ' הזהב¹¹⁴
 בענין הגונב הקדש מבית בעלים, דאמר ר'
 שמעון קדשים שחייב באחריותו וגנב מבית
 האיש קרינא ביה, ומשלם כפל, והם דבר
 שעיקרו ממוק. וכן גזל חמץ ועבר עליו הפסח
 ובא אחר ושרפו לר' שמעון חייב, שהרי זה
 היה יכול לפטור את עצמו בו כדקתני
 במתניתין¹¹⁵, ולרבנן פטור. והא דרבה בענין
 חמץ רבואתא אשמועינן, דאפילו חמץ שעבר
 עליו הפסח דאסורי הנאה הוא ולא שוה מידי
 כיון דגורם לממוק הוא חייב לר' שמעון. מיהו
 עיקרו היה ממוק, מה שאין כן בשורף שטרותיו
 של חברו.
 והשתא כיון דסבירא לן דאפילו בשורף
 שטר חייב כל שכן בדבר שעיקרו ממוק חייב,
 אלמא הלכה כר' שמעון בדבר הגורם לממוק
 שהוא חייב. והרב ר' יצחק ז"ל¹¹⁶ לא פסק
 כר' שמעון, ולא ידענא מאי טעמא. גם יש
 לדקדק כיון דדינינן דינא דגרמי, מאי טעמא

110 בשטמ"ק: להראותו.
 111 בי"ב קסח, א.
 112 לעיל סב, א.
 113 לעיל צו, א.
 114 כ"מ נו ריש ע"ב ושם לגבי הונאה.
 115 לעיל צו, ב.
 116 הרי"ף.

4

קכט	קכז	חידושי הרמב"ן	קכז
כלום בדין לא מדין חברו ז מוזיק בידו דעתי משונ הרב זו אי ב הזה מפסו וחייב ולא ותניז העדי הרי ונשא חייב שחינו אותה שאין שהוא ונתני הם שאינו ממון רוצה דומה מצילו לעני דעדין להזיק היה פצויה כלל לעולם פטריה היא שערי כשלא	לה בגמר ¹⁹⁶ התם שהמוזיק שעבודו של חברו פטור, ובפ' אלו הנשרפין ¹⁹⁷ הוא גברא צמצמא לחיותא דחבריה במיא ומתה, וסוגיין התם דפטור, ובפ' המוכר פירות ¹⁹⁸ מהו גותן לו דמי זרע וי"א אף הוצאה מאן י"א רבן שמעון בן גמליאל וכו', וק"ל דליתא לדרבן שמעון בן גמליאל, ואמאי והא דיינינן דינא דגרמי.	לומר דנפקא מי יימר דאבדה דילמא משכח לה ולא ברי היוקא, וכן דעת רש"י ז"ל ²⁰⁴ . אבל יש מפרשין ²⁰⁵ הא דאקשינן בגמ' אי בכותל בריא בדיני אדם נמי ליחייב אבהמה נמי קאי, דאי קאי אכותל, מאי קושיא, אנן אבהמה קא אמרי' דפטור מדיני אדם, כדקתני בפני בהמת חברו, ולעולם אימא לך בכותל בריא וחייב אכותל, ואע"ג דתנן או שפרצוה ליסטים פטור ולא מחייבי עד שהכישוה, הימ לאחויביה בנוקין דכל אימת דלא קמה ברשותיהו ולא מחייבי בנוקי, אבל אגופה של בהמה לעולם חייבין עד שיחזירוהו למקום המשתמר, שבשעה שפירץ יצאת מרשות בעלים והם גרמו ליה, הילכך לא מיפטרי ²⁰⁶ מגופה של בהמה [עד] שיחזרוהו למקום המשתמר מרשות הבעלים, שהרי הוציאם מרשותם [מ]שעה שפירץ, אבל אנוקין לא מחייבי, מי יימר דמוקא ולא ברי היוקא ²⁰⁶ , וזו הסברא נכונה.	זוה תטעם לכל אלו כלל גדול יהיה בידך <u>כל הגורם ומחמת גרמתו בא היוק שאי אפשר אלא באותו היוק, ואינו תלוי בדעת אחרים, אלא בשעה שגרם בא היוק, או שהוא עתיד לבוא כגון זה הניב ר"מ¹⁹⁹, ונקרא בגמ'²⁰⁰ ברי היוקא, לפיכך דן את הדין לדברי האומר²⁰¹ אין מחזירין חייב, דמעידנא דאמר איש פלו' אתה חייב, ונתחייב לשלם ממון ועל פיו שלם, מההיא שעתא הוא דגרם נזק, ואף ע"פ שאתר כך הוא משלם, כיון שהדיין חייבו לשלם ממון ועל כרחו משלם, הדיין הוא הגורם משעה שחייבו, וכן במחיצת הכרם שנופרצה שבשעה שנתיאש ממנה גרם לזה נזק, שהרי הגפנים גדלין והולכין ומתערבין²⁰².</u> וכל דבר שאינו תלוי בדעת אחרים אלא על כרחנו יבא היוק מחמת גרמתו של זה, ברי היוקא חשבינן ליה, ומשום הכי פטרינן ²⁰³ הפורץ גדר לפני בהמת חברו ואיבדה אי כותל רעוע הוא דלא מנטרא מצי אמר לא גרמנא לך ולא מידי, דסוף סוף למסתר קאי ומקמי דאתית לה נפלה, ואי נמי כותל בריא פטור אבהמה, כדתנן או שפרצוה ליסטים פטור, משום דמצי א"ל מי יימר דנפקא, ואם תמצי
		והכופף קומתו של חברו בפני הדליקה או שויה טמון באש פטור ²⁰⁷ , דהא לא גורם נזק הוא שהנזק ע"י המוזיק ²⁰⁸ בא ²⁰⁹ לו, ואע"פ שהלה פוטר המדליק מלשלם, כיון שעדיין לא נתחייב לו המדליק כלום אין זה גורם להפסד ממונו ממש שהרי לא נתחייב לו כלום, מה שאין כן בזכה את החייב שכבר היה חייב ליה ממון והדיין הפסידו ממנו, ואין כאן חיוב אלא שהוא מתכוין להזיק ולהפסיד ממנו מה שידויה, ודמיא למאן דנחית לאומנות חברו, אע"פ שבכאן מפסידו ממנו והתם הרויח הוא שמפסידו, כיון שעדיין אין הלה חייב לשלם	לג, ב. 195 גיטין מ, ב. 196 שם מא, א. 197 סנהדרין עו, ב וערש"י שם. 198 כ"ב צג, ב. 199 ע"י ח"י הר"ן סנהדרין עו, ב ד"ה ההוא גברא ועו, ב ד"ה זרק, וע"י ב"ק כו, ב ק"ו, ב. 200 ב"ק כב, ב. 201 סנהדרין לג, א וע"י רבנו במלחמות שם. 202 ע"י לעיל ברבנו, 203 ב"ק נה, ב נו, א. 204 שם ד"ה אי וכן דעת תוס' שם דאבהמה פטור דואי גרמא וקושיית הגמי אכותל, והביאה ברמ"א שצו, ד, וכן בח"י הראב"ד פ"י דהקושיא אכותל קאי. 205 כ"ד הרמ"ה בטור שם וכ"כ הרא"ה בשמ"ק ב"ק שם, וכ"כ בתוס' סנהדרין עו, א ד"ה בנוקין וע"י בגליון הגר"א, ובביאור הגר"א ת"מ שצו סק"י, ומתני דפרצוה מיירי בנוקי הבהמה דהוי גרמא ופטור.
		205 *בנ"ד: מפסדי. 206 ואפילו בכותל ברי כיון דלאו ברי היוקא, וכד הראב"ד בהשגות נ"מ פ"ד ה"ב, אבל הרמב"ם שם מחייב אמילו על נזקי הבהמה כיון שכונתו להזיק היו בכלל גרמי ועיין ת' הרמב"ם ס"י שלט (הוצאת פריימן) שביאר ההפך בזה. 207 ב"ק נו, א. 208 בנ"ד: המדליק. 209 ת"י זה אינו רק לענין טמון [ולענין כוסף ביאר רבנו בסמוך], וכונת רבנו דאי ע"י מה שעשה טמון היה מוריד חיוב השמירה מהמדליק אפשר שהיה זה המסמין חייב מצד גורם זכיון שבטלה חיוב שמירה פהראשון ממילא מתחייב הוא בשמירה כמשי"כ התוס' ב"ק נו, ב ד"ה פשיטא והוי חייב מצד גרמי ואדם המוזיק, אבל מכיון שפטור טמון הוא רק פטור בתשלומין אבל דאי	

לכ"ז - לכ"ח

א

לענין חייב שחינו *א

יורה דעה קמ"א

פירוש הגמרא דף נה:

הוא שאמר ¹⁰ ולא יכסנו. האש שאינו חייב אלא אם כן הוא בפשיעה על הצד
 שיתבאר ¹¹ והוא שאמר ¹² המבעיר כלומר שיבעיר בפשיעה כגון שמבעיר ברוח מצויה
 או שמסר גזא וטילתא לחדש שומה וקסן ¹³ וכן שן ורגל שאינו חייב אלא אם כן הוא
 פושע בשמירתו כגון שאינו שומרו אף שמירה פחותה זה אם שמרן אף שמירה פחותה
 מועלת בהו והוא שאמר ¹⁴ ושלח ובער עד שיעשה כעין שלוח וכעין בעור ר"ל שפצע
 בהם ונמצא שאפילו לא היינו מזמין אותם למועד שבקרו מכל מקום יצא לנו ממקום
 אחר ששמירה פחותה פוטרתו.
 הפריך גדר לפני בהמת חברו אם כותל רועה הוא אעפ"י שעומד לסחור חייב הוא
 בידי שמים ומכל מקום פטור מדיני אדם שהרי לכך הוא עומד ואם כותל בריא חייב
 על הכותל אף כידי אדם ומכל מקום על הבהמה אם יצאה ונאבדה או יצאה והזיקה ונתחייבו
 בעלים בנזיקה פטור שאין זה אלא גרמא בעלמא ומה שהקשו בכאן אי בכותל בריא אף
 בידי אדם נמי ליחייב פירושו על הכותל.

גדולי המתבררים ¹⁵ פרשו דבר זה על הנזק ולא על הכותל. שאם על הכותל אפילו הוא
 רועה חייב בידי רועה אף כידי אדם ואם הפרש שהוא עומד לשתיה ויש כאן מצוה
 אם כן אף בידי שמים אין כאן חיוב ¹⁶ אלא שיראה לי ה"א"ל ומכל מקום מתכוין הוא
 לתועב ולא לנזק. ונתבאר בה"ב שם.

ומכל מקום הם מחזקים את דבריהם ¹⁷ משא"י צדדים והוא שאם בכותל בריא אתה
 מדייבו על הכותל לבד ולא על הבהמה או נזקה למה אמרו הפורץ גדר לפני בהמת חברו
 היה לו לומר הפורץ גדר חברו וכן למה גלגלה על ענין כנס צאן לדין ויצאה והזיקה.
 אלא לענין הבהמה נאמר ולענין נזקה שאם היה הכותל בריא ופרץ לפניו חייב הפורץ
 בנזקה אף בידי אדם ואם רועה הוא הואיל ופשעו הבעלים פטור הפורץ והי"ב הבעלים
 שהרי החזיקו בפשיעה והוא ומכל מקום בידי שמים חייב שאפשר היה שלא הפול ולא חזיק.
 וחכמי הדורות שלפנינו ¹⁸ הקשו על דבריהם ממה שאמרו במשנה הוציאה ליטמים הרי
 ליטמים חייבים הא פירצוה ולא הוציאו ליטמים פטורים. אלא שהם ¹⁹ תרצו שהליטמים כונתם
 לגנוב וכל שלא נתקיימה מחשבתו לפיכך חייב. ויש לחזק דבריהם שדבר זה הוא בכלל דינא
 לחזק והרי נתקיימה מחשבתו לפיכך חייב. ויש לחזק דבריהם שדבר זה הוא בכלל דינא
 דגרמי ולא בכלל גרמא בנזקים והוא שכמי ידעת ²⁰ שהרבה מפרשים טרחו ליישב מה
 דפרש בין דינא דגרמי שהוא חייב ובין גרמא בנזקים שהוא פטור עד שפרשו שכל
 שכוונתו לחזק ושעל ידו לבד נעשה הנזק הוא דינא דגרמי כגון שורף שטרותיו של
 חברו ²¹ וכוותל שטר חוב אחר שמכרו ²² וכל שאין כוונתו לחזק או שכוונתו לחזק אלא

9. למעלה עד 161 ד"ה ויש מתרבים.
10. שמות כ"א ³³.
11. למטה ד"ה הוסיף ומשמנה הובעית עד ¹⁸.
12. מ"ד המרקי.
13. שמות כ"ב ⁵.
14. שמות כ"ב ⁴.
15. דברים ה' וק"י פסוק פ"ד ה"ב.
16. "שאם על הכותל אפי' הוא רועה חייב וכו'".
17. לעיל דף ל"ג ע"ב.
18. כחומות דף פ"ה ע"ב.
19. לנזק (הוצ' פרישן כ"י שלי"ס הוצ' הוצ' בלאו כ"י תל"ב). ¹⁷ הרמב"ם בתשובתו הג"ל.
20. הרמב"ם בתשובתו.
21. ע"י למעלה עד 104 ד"ה וברבי אלו וכו' ¹⁰⁶.
22. (הוצ' ראשונה 1703).

[168]

פ"א

פירוש הגמרא דף נה ודף נג.

שיש מפיץ לאותו הנזק הוא גרמא בנזקין ומפור כגון מה שאמרו בפרק לא
 מרחיקין את המלם מן השוכך ארבע אמות כדי שלא תקפץ הנמיה ואם לא הו
 המלם אין כוונתו לחזק וכן מששה כלבו של חברו בחבירו ¹ שאעפ"י שכוונתו ל
 אחר מעורב בו וכן אתה מפרש את כלם על פי כלל זה. ואף בזה אנו אומרים לדע
 המחברים שגרמא זו הואיל וכונתו לחזק ושעל ידו לבד הנזק בא הרי הוא בכ
 דגרמי חייב על הנזק. וכותל רועה הרי פשעו חברו וגרמא עם פשיעת חברו פטור
 דף נ"ז ע"א הוסיף קמתו של חברו בפני הדליקה ומקרה להחלקה והדלקה ו
 ונשפרה אם עד שלא נפספה לא היתה דלקה שולטת בה ביות מצויה
 שבכפפה שולטת בה ברות מצויה חייב בידי אדם. ואם עד שלא נכפפה לא היתה
 בה אף ברות שאינה מצויה ונכפשו שולטת בה ברות שאינה מצויה ומכל מקו
 מצויה מיהא אינה שולטת בה ובאה רוח שאינה מצויה והאחיה בו את האור פטור
 אדם שהרי רוח שאינה מצויה סיעתו ולא עוד אלא שות כפצת אונס ומכל מקו
 בידי שמים.

היתה דלקה מתפשטת ובאה וסמן קמתו של חברו ונעשתה סמך באש ונפטר בע"ז
 מחשלומו הרי יכול לומר שלטובה נתכון שלא יבער האש כל כך ונמצא שאין כ
 לחזק ופטור מדיני אדם ומכל מקום חייב בידי שמים אם היתה כוונתו להפ
 התחלומין.

השוכר עדי שקר להעיד אם לצורך עצמו עד שגבה מפרים ממון חייב להתורו א
 אדם ודוקא בשמהרה. שאם על פי אוחם עדים אין נאמנין שהרי אין אדם משי
 רשע אלא בשהרה. ועדים בהומה אם לא הוציאו מוציאין מידם ואם הוציאו אין
 וגדולי המתבררים ²⁵ כתבו שאף אם שלם מוציאין מידם וכן אם הלכו לוקים נראו
 סוברים כאשר זמם ולא כאשר עשה אלא בהרגו שאין אחיו קיים. ויש חולקים ש
 כמו שבארנו בראשון של מכות ²⁶. ונשוב לדברינו והוא שאם לצורך חברו ש
 שגבה חברו ממון על פיהם ואין לחברו ממון כדי להוציאו ממנו אם אין חברו מו
 פטור מדיני אדם שהרי לא על ידו לבד נעשה הנזק ועוד שאין שלוח לדבר עכו
 בידי שמים.

היודע עדות לחברו ואינו מיעיד בין שהם שנים שכבישה עדותם מפסדת ממון ב
 אחר שכבישת עדותו מפקעת שבועה פטור בידי אדם וחייב בידי שמים שאם

23. כ"ב דף צ"ג ע"א.
24. לעיל דף כ"ד ע"ב.
25. דברים ה' וק"י פסוק פ"ד ה"ב.
26. ע"י ב"ה למכות ירושלים הוצ'ו עמוד ה'.
27. וכן בהוצאה זו לא נוספו דברי רבינו
28. ע"י ע"ב (ע"ש) עמוד כ"ג שמע"ר
29. המהיר על חלק משנה ו' ועל כל משנה
30. ה"ו וק"י בלום הכ"י שבדין ואלו
31. ובתי רבינו עם על גבי דף ה' ע"ב ור"ל
32. אבל בממון אעפ"י שהוציא ממון על פיהם
33. מחזיקין אותו והם משלמים וכן כתבו מולי

[169]

מטבת

ספר ראב"ן

בבא קמא

מ' לו הרי שלך לפניך אבל לקחי כירו והשליך לנהר אע"פ שנראה
 גזילה היא ולא היה השבחה ער שיחננו לירו דאמר רבה (סג ז"ל)
 ורק מטבע של חבריו לים הגדול פטור דאמר ליה הא
 ח: קמך שקליה ולא אמרן אלא כמים צלולים אבל עכו"רין
 ויצרולין נמי לא אמרן אלא דאדיה אדויי אבל מטא לידיה
 גזל גזילה והשבחה מעליא בעי ואמר רבה (סג) השף מטבע
 ח: חבריו דומיא דאדייה אדויי דלא מטא לידיה אלא היה מוטל
 ניו על האבן או על הסדן והכה עליו בקורנם ומהה המטבע
 נזר דהא שלו לפניו הוא ולא חסדיה מירו אבל שפיה כשופינא
 וסריה אע"ג דלא מטא לידיה קייב אבל אי מטא ליריה גזולה
 וי' לא שפיה כי הגזלנין משלמין כשעת הגזילה והיה לו
 ולם מטבע והוא הדין אם הכה על בת נפש של זהב ופחהה
 על כלי של כסף ולא חיסרו דומיא דאדייה אדויי דלא מטא
 היה דפטור ניתן לו מטבע היוצא באותה שעה בששים
 שנים והחדשים במשקלם מיירי ואע"ג דזילי פירי בחדשים
 ז' רלאו מחמת שיהו טובים מן הישנים הוא אלא משום
 יפותן אין בכך כלום וכגון שהוציא הלוח את המטבע שלוה:
 ' כ"ב אבל אם הוא בעין לא גרע מנולן שאומר לו הרי
 שלך לפניך ונולן נמי אם הוציא את המטבע שנול
 ו עדיף מלוח ונתן מטבע היוצא ואי קשיא כל הגזלנין משלמין
 ועת הגזילה הרי"ן כיון דהחדשים והישנים שוין במשקלם
 ועת הגזילה היא ואמר רבה (סג) השורף שטרותיו של חבריו
 זור טלשלם המטין שהפסידו שכחוב בשטר אבל דמי הגייר
 ולם דאמר ליה נירא בעלמא הוא דקלאי מינך ואמר אמימר
 (ט) מאן דראין דינא דגרמי מנבי ליה כל הכחוב בשטר שהפסידו

ומאן דלא דאין מנבי ביה דמי נירא בעלמא ואשמעינן אמימר
 דדברי רבה אליבא דמאן דלא דאין היה עובדא דאדם אחר שרף
 שטריו של חבריו ובאו לדין לפני רב אשי והיה פוטרו כדברי
 רבה וכמאן דלא דאין דינא דגרמי. ולפי שמועתו שאמר בפרק
 הכונס גבי ליבה וליכתו הרוח דאמר רב אשי זורה רוח מסייעתו
 הני מילי לענין שבת כו' אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא
 בנזקין פטור ואכפיה רפרם לרב אשי בדברים וברין ואנבי ביה
 כשורה מן המוכר כלומר כל מה שבשטר כאדם הבוחר קורה
 טיבה לעשות בה צלמים וכיון דרב אשי ורפרם עכרו עובדא
 ודנו דינא דגרמי כוהייהו קיימא לן דאינון בחראי וכיון דדיינינן
 דינא דגרמי אזלו להו כוליה פטירי דרבה בין בפרק מטבע
 חבריו בין דשף מטבע דכוליה גורם הפסד ממון הוא לחבריו
 וחייב וכן הא דאמר רבה בפרק כיצד הרגל זכר בסופה זרק כלי
 מראש הגג והיו תחתיו כרים וקדם וסילקן פטור דסילוק זה
 גרמא בעלמא היא וגרמא בנזקין פטור בשל יהוא וחייב וכן הא
 דאמר רבא בפרק שור שננה את הפרה לא שני אלה שהבאיש
 מגופו אבל הבאיש מריחו גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין פטור
 בטלו דבריו וכן כל מקום שהמצא בתלמוד גרמא בנזקין פטור
 אליבא דמאן דלא דאין דינא דגרמי היא וכוליה בסלג וכשוה
 לצולמי מנהגם היה לשום קורות על שעריהן ועל פחחיהן ולפתח
 בהן פיתוחים וצורות ואין ראוי לכך אלא קורות מובחיות. ויש
 לקיש נמי סבר דינא דגרמי דריש לקיש אחוי דינרי ל' אלעזר
 א"ל מעליא הוא א"ל הוי דעלך קא סמיכנא א"ל מאי היא דבעו
 לחלופי לך והא מר הוא דאמר מאן דראין דינא דגרמי ר' מאיר
 לא סבירא לן כווחיה. לא ר' מאיר וסבירא לן כווחיה, והי ר'
 מאיר

מאי
 לו
 והכ
 ומנ
 לה
 דאר
 מתי
 דסב
 דאב
 פטור
 שאי

דה
 הונא
 ליה
 סביר
 ליה
 סחם
 לו

חס ו
 נחמן
 רב ה
 כלל
 הרמנ
 חס ה
 השולג
 איסח
 דמשס
 קרדון
 אלטון
 לא נו
 אבל
 שהרי
 השולח
 במה
 הוי כ
 המדון
 חשכח
 רב ה
 ועדיין
 ולכן נ
 המלון
 כל פו
 קמפל
 שהוא
 השולח
 שהקש
 דמייב
 באונכ
 שניהכ
 ל"ט ו

אבן לשם בדביר
 סימן כ"ב
 בראב"ן ד' פ"ט ע"א

ה שכתב רבינו אבל אם הוא בעין לא גרע מזגן שאומר לו הרי שלך לפניך ט' בחום' ד' ג"ז ד"ה המלוה שכתבו דבהלוואה חף שלא
 הוציא כהוליא דמי ולכאורה קשה מאד לסברת רבינו ז"ל הרי גם בגזלן מזוחר בגמ' ד' ס"ז אחב"י רב יוסף לרבה גזל חמץ ומכר
 לו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך והאי כיון דמטא זמן אסורא ודאי מתיישב ואי ס"ד יאוש קני אחאי אומר לו הרי שלך לפניך דמי
 עלי בעי שלומי א"ל כי קאמינא אגא זה מתיישב זה רוצה לקנות הוא זה מתיישב זה רוצה לקנות עכ"פ שמיטת מדברי רב
 חף וכן מרבה דכל היכא שקנה כבר שוב אינו יכול לומר הרי שלך לפניך והרי מלוה קונה אוחס הלוח והמלוה אינו יכול לחזור בו
 ז"ל מלוה לאו כרשום בעלים קאי לחזרה בקדושי' ד' מ"ז ע"ב א"כ איך אפשר שיהי' הלוח יכול לומר הרי שלך לפניך ומה זה שכתב
 יינו דיש ללמוד מגזלן דאומר הרי שלך לפניך זאני גזלן משום דגזלן לא קני הגזלה אם לא בשינוי הלכך יכול לומר הרי שלך לפניך
 א"כ כלום והנה מדברי רבינו לכאורה מזוחר דלא כדברי הש"ך בח"מ סי' רל"ב ס"ק ח' דשם כתב הש"ך על דברי המחבר סעיף
 שכחב סי' הנפקד שולחני כו' מותר לו להשתמש בהם וכחב הש"ך ע"ז מוכח בחום' פ' אלן מליאות ד' כ"ט דאפי' קובע אוחס
 צסקיד קודם שהוציאה הנפקד אין לריך להחזיר לו אוחס המעות בעלמא אלא יכול ליתן לו מעות אחרים והרי לפי הגרסא מדברי
 רבינו מזוחר דאף בהלוא' קודם שהשתמש בהם עדיין לא קנה המעות דאם הו' קונה אוחס הלוח מיד ערס שהוציאה לא הו' רבינו
 וסק שיכול הלוח לומר הרי שלך לפניך כדמוכח בגמ' ז"ק ד' ס"ו הג"ל ואולם דברי הש"ך הג"ל בעלמא חמושים לפני"ד שהביא ראי'
 דברי החום' ז"מ ד' כ"ט הרי לא קאמרי רק דמדקמי הגמ' שם בב"מ ד' מ"ג לרב הונא דאמר במפקדי מעות מותרין דמייב חף
 אונסין ממילא מוכח דכל היכא דמייב צאונסין לריך שיקנה המעות ולכן הדין נותן דאף שעדיין לא הוציא הנפקד ימטול הגזבר ולמדו
 זה החום' בד' כ"ט דאמר שם בגמ' לר' מרפון שרו ליה רבנן לאשתמושי בגווייהו וסוה ל' שואל דלאו דוקא שואל אלא לוח ג"כ דכיון
 מייב גם צאונסין ע"כ דקנה אוחס לגמרי וא"כ אין לריך להחזיר אוחס המעות דוקא ויכול להחליף ולתם סחתיקן מעות אחרות אבל
 נפקד שהפקידו אללו מעות אחרות והוא שולחני הרי פסק שם בב"מ ד' מ"ג דאם האמר דגם לר"ג קנה השולחני הנפקד
 לא השתמש אינו חייב רבנן וחדה אבל לא צאונסין וא"כ ודאי לא קני עוד המעות וברדאי אינו יכול להחליף המעות ולתם לו
 פוח אחרות לרב נחמן דפסקין כותי' והדבר מוכרח כן מדברי הגמ' שם בב"מ ד' מ"ג דאם האמר דגם לר"ג קנה השולחני הנפקד
 מעות ולכן יכול לתם מעות אחרות גם קודם שגשתמש א"כ מה הקשה שם ר"ג לרב הונא מהא דמפילה דקתי הגזבר מטל לכשויליא
 נפקד מאי ארייא הוציא אפי' לא הוציא נמי הרי גם לרדיו' יקשה זאת הקושי' בעלמא מה ארייא הוציא אפי' לא הוציא נמי אם נמח דגם
 ידיה קנה הנפקד המעות קנין גמור עד שיכול שלא להחזיר אוחס המעות בעלמא וע"כ חסה לריך לומר דלר"ג לא קנה המעות
 לריך הנפקד להחזיר אוחס המעות שהפקידו אללו בעלמא וכר"ג קי"ל כמו שפסק שם המחבר בסעיף ז' הג"ל וא"כ דברי הש"ך חמושים
 כאורה ואלום לכבר הדברים ולהיים דברי רבוינו הגדולים נראה לי לומר ע"פ ההדס מה שכתבתי מברר דה"ה חל חסר ה"ה

קכג

חידושי הרמב"ן

קכד

והדור לעקרו דאמרנו דהיזק שאינו ניכר פטור, אי קשיא לך טבח שקלקל אמאי חייב, בשלמא הגרמה ועיקור היזק נכר הוא אלא שהייה ודרסה הא לא ידיע, לא קשיא דכיון שלא שחט כראוי השחיטה עצמה היא ההיזק, שאין זו שחיטה אלא כמתין ראשה בסייף הוי, והרי נכר בין חיה לשחוטתה, ואי קשיא לך איכא מפגל נמי ליחייב דעיקר שחיטתו ליהוי היזק, איכא למימר כי אמרי' הכי הני מילי בפסולי 118 שחיטה שכל שעשה לה פסול בשחיטה לא שחטה אלא נבלה, אבל כל ששחיטתו כראוי ואיסור אחר גורם לה אין השחיטה כנחירה או כמתין ראשה בסייף, אלא השחיטה כשרה שהרי הוציאה מידי נבלה, ואיסור אחר גורם לה ואינו ניכר בה 119, כן נ"ל אבל אפילו לדברינן מצינו צד הקל בגורם יותר ממויק בידו והוא שהנאנס להראות והרא' פטור והנושא ונתן ביד חייב 120, אע"פ שנאנס כדעת רבינו הגדול ז"ל 121, וי"ל שאינו חשוב גורם אלא האונס אבל נטל ונתן ביד מדאגבהיה קליה ומתחייב בתשלומים מעליא 122, אי נמי אע"ג דדינא דגרמי דינא הוא, פטרו דאנוס ממש כל זמן שלא עשה מעשה, וכן ברן את הרין הורה רבינו ז"ל 123 שאינו משלם אלא בשנשא ונתן ביד, דאנוס מיקרי דרחמנא אנסיה למידן, כיון דחזי למידן וגמיר ולביה אנסיה למטעא בשקול הדעת, ואקילו רבנן לדבורא ולא עשו בו אונס כרצון.

שהייה ודרסה הא לא ידיע, לא קשיא דכיון שלא שחט כראוי השחיטה עצמה היא ההיזק, שאין זו שחיטה אלא כמתין ראשה בסייף הוי, והרי נכר בין חיה לשחוטתה, ואי קשיא לך איכא מפגל נמי ליחייב דעיקר שחיטתו ליהוי היזק, איכא למימר כי אמרי' הכי הני מילי בפסולי 118 שחיטה שכל שעשה לה פסול בשחיטה לא שחטה אלא נבלה, אבל כל ששחיטתו כראוי ואיסור אחר גורם לה אין השחיטה כנחירה או כמתין ראשה בסייף, אלא השחיטה כשרה שהרי הוציאה מידי נבלה, ואיסור אחר גורם לה ואינו ניכר בה 119, כן נ"ל אבל אפילו לדברינן מצינו צד הקל בגורם יותר ממויק בידו והוא שהנאנס להראות והרא' פטור והנושא ונתן ביד חייב 120, אע"פ שנאנס כדעת רבינו הגדול ז"ל 121, וי"ל שאינו חשוב גורם אלא האונס אבל נטל ונתן ביד מדאגבהיה קליה ומתחייב בתשלומים מעליא 122, אי נמי אע"ג דדינא דגרמי דינא הוא, פטרו דאנוס ממש כל זמן שלא עשה מעשה, וכן ברן את הרין הורה רבינו ז"ל 123 שאינו משלם אלא בשנשא ונתן ביד, דאנוס מיקרי דרחמנא אנסיה למידן, כיון דחזי למידן וגמיר ולביה אנסיה למטעא בשקול הדעת, ואקילו רבנן לדבורא ולא עשו בו אונס כרצון.

שהנאנס להראות והרא' פטור והנושא ונתן ביד חייב 120, אע"פ שנאנס כדעת רבינו הגדול ז"ל 121, וי"ל שאינו חשוב גורם אלא האונס אבל נטל ונתן ביד מדאגבהיה קליה ומתחייב בתשלומים מעליא 122, אי נמי אע"ג דדינא דגרמי דינא הוא, פטרו דאנוס ממש כל זמן שלא עשה מעשה, וכן ברן את הרין הורה רבינו ז"ל 123 שאינו משלם אלא בשנשא ונתן ביד, דאנוס מיקרי דרחמנא אנסיה למידן, כיון דחזי למידן וגמיר ולביה אנסיה למטעא בשקול הדעת, ואקילו רבנן לדבורא ולא עשו בו אונס כרצון.

12

ומיהו ליתי להאי דינא אלא בהאי גרמא, אבל השורף שטרות באונס חייב 124 דהא לאו מחילה הוא 125. עוד יש להקשות מאחר דקיימא לן דדיינינן דינא דגרמי, היכי אמרי' בקמא 126 הזורק מטבע של חברו לים הגדול פטור מ"ט דא"ל הא מונח קמך, ואמאי והא גורם הוא להפסידו וחייב, ועוד, מי גרע ממטמא דבמזיד והאי נמי מזיד הוא, ורש"י ז"ל 127 מפרש דאפשר למשקליה אלא דבעי למיהב זוזא לבר אמודאי והואו זוזא הוא דאפסדיה, מה שאין כן במטמא דאפסדי לגמרי, וכן גראין הדברים, דאי לא אפשר למשקליה, לא פטר ליה רבה, דדמי למים עכורין דלא קא תזי ליה ואפסדיה מיניה לגמרי, והאי נוק ניכר הוא שהרי הכהו על ידו והפיל מטבעו מידו לים, אע"ג דקא חזי ליה היזק ניכר לעינים הוא 128, וסוגיא דשמעתא נמי לא אפשר לפרושא אלא בהכי, דאקשינן עליה אין מחללין על המעות שאינו ברשותו כיצד נפל כימו לים הגדול אין מחללין, אי אמרת בשלמא בדאפשר לאפוקה עסקי' והיינו טעמיה דרבה דפטר ליה אסלע, דכמאן דאפקיה חשיב ליה, ואזוזא דבר אמודאי משום גרמא פטר ליה 129, היינו פירכי אמאי אין מחללין, אלא אין אמרת לא אפשר לאפוקיה וטעמא דרבה בסלע משום גרמא דפטר עליה, מאי קושיא גבי מעשר היכי אפשר לחלל על

ברשב"א ב"ק שם, ובעיטור אות פ פקדון. 123 הרי"ף בסנהדרין פ"ג בסוגיא דשיקול הדעת וכהסברו של רבנו במלחמות שם, ובמלחמות ב"ק שם ובהלי בכורות פ"ד על דף כח, ב. ועי' ח"י הר"ן לסנהדרין שם. 124 ב"ק צח, ב. וכוון דהוי מעשה חייב באונס. ועי' ש"ך שפ"ו סק"ו שהביא שהמהרש"ל חולק דהיה בשורף שטרות באונס פטור, ועי' רבנו במלחמות ב"ק שם. 126 ב"ק צח, א. 177 ד"ה פטור. 178 זו שיטת הראב"ד בה"י והובא גם ברא"ש וברשב"א שאינו גרמי כיון שאפשר למשקליה ואין גוף הדבר חסר לא קרינן ליה נוק, ובמים עכורין הוי מניק בידים ממש ולא גורם, וכ"ז ע"ז ראשונים ע"י ש"ך שפ"ו סק"ו והביאם להלכה ברמ"א שם ס"ג. 178 ע"י מרדכי והג"י מרדכי שכתב כע"ז והובאו בקצוה"ח שפ"ו סק"י, ובקצוה"ח הקשה מב"ק יא, א דאי בבירא שויה זוזא ואנודא שחיה ארבע מניק בדידיה טרח דשיים ליה לניזק ברמי יתירי והקשה בקצוה"ח דכיון דיכול להוציאו מן הבור אע"ג דיצטרך

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
לז